

VİRANŞEHİR GAZİ ANADOLU LİSESİ
11. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERS NOTLARI
1.ÜNİTE: GİRİŞ

EDEBİYAT-TOPLUM İLİŞKİSİ

Edebiyat malzemesi dil olan güzel sanat etkinliğidir. İnsan toplumsal bir varlıktır ve edebiyatın konusu da insandır. Edebi eserler insan ilişkilerine, toplumun duyuş ve düşünüşüne göre şekillenir. Edebi eserlerin bir kısmı, topluma öncülük etmek, onu değiştirip geliştirmek amacını taşır. Yazarlar içinden çıktığı toplumun duyuş ve düşünüşünü eserlerine yansıtır. Kısaca;

- ✓ Edebiyat toplumun aynasıdır.
- ✓ Edebi eserler yazıldıkları dönemin toplumsal hayatını yansıtır.
- ✓ Edebiyat ile toplum, toplum ile edebiyat karşılıklı olarak birbirlerini etkiler.
- ✓ Edebi eserlerin yazıldığı süreçte yazar sosyolojik araştırmalardan yararlanabilir.
- ✓ Edebiyatın toplumu etkileme ve yönlendirme özelliği vardır.

Örneğin Millî Mücadele'yi yaşayan sanatkâr ve yazarlar, bu durumdan etkilenmişler ve eserlerinde de bu etkiyi belli bir oranda göstermişlerdir. Güzel sanatlar ve edebiyat, sosyal çevre dediğimiz düşünce hayatı, sosyal ve siyasi hayattan yararlanarak oluşturulurlar.

EDEBİYATIN SANAT AKIMLARI İLE İLİŞKİSİ

Edebi eserler belli bir sanat anlayışı doğrultusunda yazılır, eserler toplamı da edebiyat ve sanat akımlarını oluşturur. Bir edebiyat akımının oluşmasındaki etkenleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Dönemdeki sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel şartlar
2. Dönemin siyasal yönetim özellikleri
3. O dönemdeki felsefi anlayışlar
4. Sanatçıların değişiklik istekleri

Batı'da ortaya çıkan edebiyat ve sanat akımlarını Türk edebiyatını Tanzimat Dönemi'nden itibaren etkisi altına almıştır. Edebi akımları çoğunlukla bir öncekinin devamı, uzantısı ya da bir öncekine tepki niteliğindedir. Aynı sanat akımını benimseyen sanatçılar ortak özellikler taşıyan eserler vermiştir.

EDEBİYAT AKIMI

Edebiyat Akımı/Edebi Akım: Bir sanatkâr grubunun belli bir dönemde, ortak dünya görüşü, estetik, sanat ve edebiyat anlayışı çerçevesinde oluşturdukları edebiyat hareketi; bu anlayış ve hareket çerçevesinde kaleme alınan edebi eserlerin oluşturduğu bütündür.

EDEBİ AKIMLAR, AKIMLARIN ÖZELLİKLERİ

1. KLASİSİZM(KURALCILIK/ AKILCILIK)

- ✓ 17.yy ortalarında Fransa'da ortaya çıkan edebiyat akımıdır.
- ✓ Akla ve sağduyuya değer verirler.
- ✓ İnsandaki tabiata, insanların iç dünyasına saygı göstermek esastır.
- ✓ Konularını eski Yunan ve Latin edebiyatından alırlar.
- ✓ Kahramanları seçkin kişilerdir. Sıradan insanlara eserlerinde yer vermezler.
- ✓ Önemli olan konu değil konunun işleniş biçimidir.
- ✓ Dil, üslup kusursuz bir şekilde işlenmiştir. Dil açık, yalın ve soyludur.
- ✓ Sanat için sanat görüşünü savunurlar.
- ✓ Sanatçı eserde kendini gizler.
- ✓ Tiyatroda üç birlik kuralına uyulur.(olay, zaman, mekân)

Dünya Edebiyatında Klasisizmin Temsilcileri

- *Moliere
- *Corneille
- *Racine
- *La Fontaine
- *Fenelon

Türk Edebiyatında Klasisizmin Temsilcileri

- *Şinasi
- *Ahmet Vefik Paşa

2. ROMANTİZM (COŞUMCULUK)

- ✓ 18. yüzyılda klasisizme tepki olarak doğmuş bir akımdır.
- ✓ J.J.Rousseau akımın öncüsüdür.
- ✓ Konular Hristiyanlıktan, tarihten ve günlük yaşamdan alınmıştır.
- ✓ Duygulara ve hayallere önem verilir.
- ✓ "Sanat, toplum içindir" anlayışı benimsenmiştir.
- ✓ Tabiat önemsenmiş, gözlem ve tasvire önem verilmiştir.
- ✓ Konular işlenirken iyi, kötü, doğru, yanlış gibi karşıtlıklardan yararlanırlar.
- ✓ Üç birlik kuralı terk edilir.
- ✓ Sanatçılar kendi eserlerinin kişiliklerini gizlemezler.

Dünya Edebiyatında Romantizmin Temsilcileri

- *Voltaire
- *Lord Byron
- *Schiller
- *Lamartine
- *Aleksandre DumasPere
- *Shakespeare,
- *Goethe,
- *Jean Jacques Rousseau
- *Victor Hugo,
- *Aleksandre Puşkin

Türk Edebiyatında RomantizminTemsilcileri

- *Namık Kemal,
- *Ahmet Mithat Efendi,
- *Abdülhak Hamit Tarhan,
- *Recaizade Mahmut Ekrem (şiirde)

3. REALİZM (GERÇEKÇİLİK)

- ✓ 19.yy'ın ikinci yarısında Fransa'da romantizme tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Konular gerçek yaşamdan alınır. Olay ve kişiler yaşanan ve yaşayan kişilerin benzerleridir.
- ✓ Kişilerin ruhsal davranışlarını etkileyen çevre ve ortamın tanıtılmasına önem verilmiştir.
- ✓ Betimlemeler yazarın gözüyle yapılmaz kahramanın gözüyle yapılır.
- ✓ Duygu ve hayale kapılmadan toplum gerçeklerini olduğu gibi yansıtır.
- ✓ "Sanat, sanat içindir" görüşünü savunurlar.
- ✓ Hikâye ve roman türlerinde etkili olmuştur.

Dünya Edebiyatında Realizmin Temsilcileri

*Gustave Flaubert	*Turgenyeve
*Stendhal	*Çehov
*Honore de Balzac	*Gorki
*Gogol	*Daniel Defoe
*Dostoyevski	*Hemingway
*Charles Dickens	*Tolstoy

Türk Edebiyatında Realizmin Temsilcileri

- *Recaizade Mahmut Ekrem (roman ve öyküde)
- *Samipaşazade Sezai
- *Mehmet Akif Ersoy
- *Halit Ziya Uşaklıgil
- *Mehmet Rauf
- *Ömer Seyfettin
- *Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- *Refik Halit Karay
- *Reşat Nuri Güntekin
- *Halide Edip Adivar

4. NATÜRALİZM(DOĞALCILIK)

- ✓ 19. asrın ikinci yarısında Fransa'da ortaya çıkmıştır.
- ✓ Kurucusu Emile Zola'dır.
- ✓ Determinizmden etkilenmişlerdir.

(Determinizme göre tabiat olaylarında aynı sebepler aynı sonucu doğurur. Yani sanat doğanın bir kopyası olmalıdır.)

- ✓ Bilimsel ve deneysel gerçekçilik esas alınmıştır.
- ✓ Olaylar ve kişiler bir bilim adamı gözüyle incelenmiştir.
- ✓ İğrenç ve çirkin olayların anlatılmasından çekinmemişlerdir.
- ✓ Mekan, çevre ve insan tasvirlerine geniş yer verilir.
- ✓ Nesnellik hakimdir.
- ✓ Kişiler, bulunduğu çevrenin diliyle konuşturulmuştur.(sokak dili)
- ✓ İnsan kişiliğini anlatabilmek için soya çekim yasalarından ve toplum biliminden yararlanılmıştır.
- ✓ Realizmin bilimsellikte yoğrulmuş biçimi olarak da değerlendirilen bir akımdır.

Dünya Edebiyatında Natüralizmin Temsilcileri

- *Emile Zola
- *Guy De Maupassant
- *Alphonse Daudet
- *John Steinbeck
- *Goncourt Kardeşler

Türk Edebiyatında Natüralizmin Temsilcileri

- *Hüseyin Rahmi Gürpınar
- *Nabizade Nazım

5. PARNASİZM(ŞİİRDE GERÇEKÇİLİK)

- ✓ 19. asrın ikinci yarısında Fransa'da ortaya çıkmıştır.
- ✓ Romantik şiir anlayışına tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Realizmin şiire yansıması şeklindedir. Şiirde gerçekçiliktir.
- ✓ "Sanat, sanat içindir" görüşünü savunurlar.
- ✓ Nesneler dış görünüşüne göre anlatılmıştır.
- ✓ Kelime seçimine, sıralanışına ve ahenge önem verilmiştir.
- ✓ Şiirin biçim özellikleri önemsenmiştir.
- ✓ Dilin açık ve yalın olmasına özen gösterilmiştir.
- ✓ En çok "sone" biçimi kullanılmıştır.
- ✓ Mitoloji ve egzotik temalar işlenmiştir.
- ✓ Şiirde nesnellik ve bilimsellik aranmıştır.

Dünya Edebiyatında Parnasizmin Temsilcileri

- *Theophile Gautier
- *Theodore Banville
- *Francois Coppee
- *Jose Maria de Heredia
- *Leconte de Liste

Türk Edebiyatında Parnasizmin Temsilcileri

- *Tevfik Fikret
- *Cenap Şahabettin
- *Yahya Kemal Beyatlı

6. SEMBOLİZM (SİMGEÇİLİK)

- ✓ 19. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan bir akımdır.
- ✓ Şiirde belirginleşen bir akımdır.
- ✓ Şiirde gerçek değil, gerçeğin uyandırdığı etki anlatılmıştır.
- ✓ "Şiir anlaşılacak için değil, hissedilmek içindir." görüşünü benimsemişlerdir.
- ✓ Anlam kapalılığını savunmuşlardır.
- ✓ Sararmış yapraklar, gün batımları gibi niteleyici sözcükler sıkça kullanılmıştır.
- ✓ Şair duygularını simgelerle ifade etme yolunu seçmiştir.
- ✓ Şiirde musikiyi savunmuşlardır.

Dünya Edebiyatında Sembolizmin Temsilcileri

*Baudelaire	* Mallarme
*Arthur Rimbaud	* Paul Verlaine
*Paul Valery	*Edgar Allan Poe

Türk Edebiyatında Sembolizmin Temsilcileri

- *Ahmet Haşım
- *Ahmet Hamdi Tanpınar
- *Cahit Sıtkı Tarancı
- *Ahmet Muhip Dıranas
- *Cenap Şahabettin

7.SÜRREALİZM(GERÇEKÜSTÜCÜLÜK)

- ✓ 20. yüzyılda oluşan bir akımdır.
- ✓ Şiirde görülür.
- ✓ Freud'un psikanaliz kuramının edebiyata yansımalarıdır.
- ✓ "Bilinçaltı"nın sanata uygulanması görüşü benimsenmiştir.
- ✓ Noktalama işaretlerinin kullanılması gereksiz görülmüştür.
- ✓ Akıl ve mantığa karşıdır.
- ✓ İçgüdü ve bilinçaltı ön plandadır.
- ✓ Olağanüstü olana ilgi duymuşlardır.

Dünya Edebiyatında Sürrealizmin Temsilcileri

*Andre Breton

*Louis Aragon

*Paul Eluard

Türk Edebiyatında Sürrealizmin Temsilcileri

*Cemal Süreyya

*İlhan Berk (İkinci Yeniciler)

*Oktay Rifat

*Orhan Veli ve arkadaşları

2. ÜNİTE: HİKÂYE

Hikâye, yaşanmış ya da tasarlanmış bir olayın kişi, yer ve zaman unsurlarıyla birlikte anlatıldığı edebi metin türüdür. Hikâye, çoğunlukla gerçeğe yakın olması yönüyle masaldan; daha kısa ve kolay anlaşılır olması yönüyle romandan ayrılır.

Hikâyede olaylar karmaşık değildir. Kişiler ise belli özellikleriyle ön plana çıkar. Ayrıca çok fazla olay örgüsü ve karakter içermez. Roman kadar uzun soluklu olmadığından, okuyucuyu anında kendine çekebilme özelliğine sahiptir.

Hikâyenin Özellikleri

- Hikâyenin konusu gerçek bir olaydan alınabileceği gibi tümüyle hayal ürünü de olabilir.
- Genellikle belli bir olay öne çıkarılır. Bu olayın çevresinde bulunan kişi ve yerler sınırlıdır.
- Hikâyedeki çatışma romana göre daha kolay fark edilir.
- Kişiler, olayın geçtiği yerler ve zaman sınırlıdır.
- Hikâyeler mutlaka belli bir plan dahilinde oluşturulmalıdır.
- Hikâyenin başlığı, içeriği yansıtan bir yapıda olmalıdır.
- Hikâyede romandaki gibi uzun psikolojik çözümlemelere, çevre, ortam, kişi tasvirlerine yer verilmez.
- Hikâyede genellikle öyküleyici ve betimleyici anlatım türlerinden yararlanır.
- Fiiller genellikle di'li geçmiş zaman kipinde kullanılır. Konu yazarın kendi ağzından veya kahramanın dilinden aktarılır.

HİKÂYE TÜRLERİ

Olay Hikâyesi (Maupassant Tarzı Hikâye)

- ✓ Bir ana olayın "serim, düğüm, çözüm" bölümleri içinde anlatıldığı klasik öykülerdir.
- ✓ Olay hikâyelerinde serim bölümünde bir olay anlatılmaya başlar, düğüm bölümünde okur merakla sürüklenir, çözüm bölümünde olay genelde beklenmedik bir sonla bitirilir.
- ✓ Olay hikâyesinin en büyük ismi "Guy de Maupassant" olduğu için bu tarz hikâye Maupassant tarzı hikâye olarak adlandırılır.
- ✓ Hikâyede olayın ortaya çıkması için zamana ve mekâna, kişilere, kişilerin karşılaşması veya çatışmasına ihtiyaç vardır.
- ✓ Olay hikâyelerinde merak unsuru ön planda tutulur.

Türk edebiyatında Maupassant tarzı hikâyeciliğin öncüsü Ömer Seyfettin olarak kabul edilir. Bunun dışında Refik Halit Karay, Sabahattin Ali ve Tarık Buğra da bu tarz hikâyeciliğin öncülerindendir.

Durum Hikâyesi (Çehov Tarzı Hikâye)

- ✓ Bir olayı değil günlük yaşamın herhangi bir kesitini ele alıp anlatan öykülerdir.
- ✓ Serim, düğüm, çözüm planına uyulmaz
- ✓ Belli bir sonucu da yoktur.
- ✓ Merak ve heyecandan çok duygu ve hayallere yer verilir; fikre önem verilmez, kişiler kendi doğal ortamlarında hissettirilir.
- ✓ Olayların ve durumların akışı okuyucunun hayal gücüne bırakılır.
- ✓ Bu tarzın dünya edebiyatında ilk temsilcisi Rus yazar Anton Çehov olduğu için "Çehov Tarzı Hikâye" de denir.

Bizdeki en güçlü temsilcileri: Sait Faik Abasıyanık, Memduh Şevket Esendal

- Dünya edebiyatında hikâye türünün ilk örneği, İtalyan yazar Boccaccio'nun (Bokasyo) Decameron Hikâyeleri Hikâyeleri (Dekameron) kabul edilir.
- Hikâye, Türk edebiyatında Tanzimat Dönemi'nde Batı'dan girmiş ve bu türün ilk örnekleri bu dönemde yazılmaya başlanmıştır.
- Edebiyatımızdaki ilk yerli hikâye örnekleri Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı Letâif-i Rivâyât ve Kıssadan Hisse'dir.
- Batılı anlamda ilk hikâye Sami Paşazade Sezai'nin Küçük Şeyler adlı eseridir.
- Türk edebiyatında Ömer Seyfettin Maupassant (Mupason) tarzı hikâyenin, Sait Faik Abasıyanık da Çehov tarzı hikâyenin öncüsü kabul edilir

HİKÂYELERDE KULLANILAN ANLATIM TEKNİKLERİ

***Gösterme(sahneleme) tekniği:** Olaylar, kişiler, varlıklar okuyucuya doğrudan sunulur. Anlatıcı, okuyucu ile eser arasına girmez. Okuyucunun dikkati eser üzerinde yoğunlaşır. Bu teknikte kişilerin konuşmaları ve hareketleri yansıtılarak okuyucunun kendisini eserin kurmaca dünyasında hissetmesi sağlanır. Gösterme tekniği; **diyalog, iç konuşma veya bilinç akışı** şeklinde olabilir.

***Bilinç akışı:** Kişilerin duygu ve düşüncelerini, her hangi mantıklı bir bağ ve gramer kuralı endişesi taşımaksızın, düzensiz bir şekilde ve çağrışım ilkesi paralelinde doğrudan doğruya okuyucuya aktarmaktan ibarettir. Aynı zamanda insanların tanıtılmasında da kullanılan bu teknikte yazar, okuyucuyu kahramanın iç dünyası ile baş başa bırakmayı hedefler.

***İç monolog (Konuşma):** Kahramanların içsel konuşmalarını aktarmaya dayanan anlatım tekniğidir. İç konuşma tekniğinde, kahramanın duygu ve düşünceleri sesli düşünme şeklinde yansıtılır. Bu anlatım tekniğinde kahraman, karşısında biri varmış gibi kendi kendine konuşur.

***Diyalog:** Öykü kişilerinin karşılıklı konuşmalarına dayanır ve sıkça kullanılan bir anlatım tarzıdır. Romancıların birçoğu bu teknikten yararlanmıştı çünkü diyalog tekniği roman ve öykünün vazgeçilmez yapı taşlarından birisidir. Diyaloğu vazgeçilmez kılan bu tekniğin işlevselliğidir. Bu bağlamda diyalog; olayın gelişmesinde, kahramanların ruhsal ve sosyal durumlarının açıklanmasında, konuşmalarda yatan kültür öğelerinin saptanmasında (ağız, şive, üslup), eserin daha dinamik bir hale gelmesinde ve hafiflemesinde oldukça etkilidir.

Diyalog tekniği iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dış diyalog bildiğimiz iki veya daha fazla kişinin karşılıklı konuşmasıdır.

***Anlatma (Tahkiye Etme) Tekniği:** Anlatma tekniğinde okuyucu ile eser arasına anlatıcı girer. Okuyucu hemen her şeyi anlatıcı kanalıyla görür ve öğrenir. Okuyucunun dikkati anlatıcı üzerinde yoğunlaşır. Anlatma (tahkiye) tekniği; **olay anlatımı, kişi tanıtımı, özetleme, iç çözümleme...** şeklinde olabilir.

***Tasvir (Betimleme):** Betimleme en yalın biçimiyle sözcüklerle resim çizme işidir. Varlıkların niteliklerini, bu varlıkların duyularımız üzerinde uyandırdıkları izlenimleri belirtmektir. Betimleme nesnelerin, varlıkların, belirgin özelliklerini tanıtır göz önünde canlandırmaktır. Bu anlatımda okuyucunun çeşitli duyularına seslenilerek anlatılan varlıkla ilgili izlenim kazanılması amaçlanır. Bu amacın gerçekleşmesi için

titiz bir gözlem gerekir. Gözlem sırasında ayırt edici özelliklerin anlatılmasına özen gösterilir. Yazarın, gördüklerini okuyucunun gözünde canlanacak biçimde anlatmasıyla oluşan bir anlatım biçimidir. Betimlemede asıl olan görselliktir. Bu nedenle gözle algılanan renk ve biçim ayrıntılarına büyük yer verilir.

***Portre:** Kişilerin dış görünüşlerini (fiziksel) ve karakterlerini (ruhsal durum) tanıtan betimlemedir. Kişi betimlemelerine portre denir.

Portre; fiziksel portre ve ruhsal portre olarak ikiye ayrılır.

*** Fiziksel portre:** Kişilerin dış görünüşlerinin anlatıldığı betimlemedir. Betimlemede kişiyi, diğer kişilerden ayıran fiziksel özellikler belirtilir. Portresi çizilen kişi hakkında özel görüş ve izlenimler de verilebilir.

***Ruhsal portre:** Kişilerin karakter özelliklerinin anlatıldığı betimlemedir.

***Özetleme Tekniği:** Daha çok eski klasik eserlerde görülen bu teknikte, varlığı kuvvetle hissedilen anlatıcının olayları, kişileri veya hakkında bilgi vermek istediği herhangi bir şeyi özetleyerek anlatması esastır. Çağdaş romancılar bu işi "bilinç akımı," veya " iç monolog" tekniklerinden yararlanarak yaparlar.

***İç çözümleme:** İç çözümleme (interior analysis), anlatı türleri içerisinde kahramanların iç dünyası, duygu, düşünce ve hayallerinin ifade edildiği bir anlatım tekniğidir. Bu çözümleme tekniği bilinç akışı tekniğiyle karıştırılabilmektedir. Bu teknik roman sanatında çokça kullanılır.

***Geriye Dönüş:** Bir eserde olayların zaman sırasını bozarak geçmiş bir zamana ya da olaya dönme yoludur.

1923 - 1940 YILLARI CUMHURİYET DÖNEMİNDE HİKÂYE

*Millî Edebiyat sanatçılarının da eser vermeye devam ettiği Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında daha çok, **gözlemci gerçekçiliğe** dayalı hikâyeler yazılmıştır. *Bu dönemde bazı sanatçılar hikâyelerinde toplumsal konuları, **Cumhuriyet devrimlerini, yeni kurum ve değerleri ele alırken bazıları da bireyin iç dünyasını esas alan hikâyeler** yazmıştır.

*Hikâye bu dönemde bağımsız bir tür olarak görülmüş, olay hikâyesi tarzında hikâyelerin yanında Memduh Şevket Esenalı'la başlayan ve Sait Faik Abasıyanık'la devam eden **durum hikâyeleri** yazılmaya başlanmıştır.

*Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Reşat Nuri Güntekin gibi Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarının roman yazarları, hikâye türünde de eserler yazmışlardır. Ancak dönemin ilk yıllarında hikâye türüne daha çok ağırlık veren yazar, **Reşat Nuri Güntekin**'dir.

*Reşat Nuri'yi izleyerek ilk hikâye kitaplarını 1923 - 1940 yıllarında yayımlayan yazarlar **Kenan Hulusi Koray, Sadri Ertem, Sabahattin Ali ve Sait Faik Abasıyanık**'tır.

1940 - 1960 YILLARI CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE HİKÂYE

*1940 - 1960 yılları Cumhuriyet Dönemi'nde ele alınan konuların çeşitliliği artmış, daha çok gözleme dayanan gerçekçi hikâyeler yazılmıştır.

*Anadolu'ya, halkın yaşamına ağırlık verilmeye başlanmıştır.

*Bu dönemin hikâyelerinde “millî-dinî duyarlılık”, “toplumcu-gerçekçi anlayış” ve “bireyin iç dünyasını esas alan anlayış” gibi bazı eğilimler görülmektedir.

*1940'lı yıllarda Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun durumu, İkinci Dünya Savaşı sonrası toplumsal sorunlar hikâyelerde işlenmiştir.

*Bu dönemde Aka Gündüz, Bahaeddin Özkişi gibi sanatçılar millî-dinî duyarlılığı yansıtan hikâyeler yazmışlardır. Millî-dinî duyarlılığı yansıtan eğilimdeki yazarlar hikâyelerde Millî Mücadele, Doğu-Batı çatışması, ahlaki bozukluklar gibi konuları ele almışlardır.

*1950'li ve 1960'lı yıllarda daha çok yazar ve eser ortaya çıkmıştır. Memur, işçi, köylü, kasabalı ve şehirlerin kenar mahallelerindeki insanların sorunları toplumcu-gerçekçi yönelimle hikâyelerde işlenmiştir. Sadri Ertem, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Fakir Baykurt, Samim Kocagöz, Talip Apaydın gibi yazarlar bu yönelime bağlı eserler vermişlerdir.

*Sonraki zaman dilimlerinde insanın yaşam kavgası, kadının toplumdaki yeri ve çocuklar önem kazanmaya başlamış; Peyami Safa, Memduh Şevket Esenal, Tarık Buğra, Cevat Şakir Kabaağaçlı, Sabahattin Kudret Aksal gibi yazarlar bireyin iç dünyasını esas alan anlayışla insan gerçekliğini psikolojik yönüyle yansıtan hikâyeler yazmışlardır.

Toplumcu-Gerçekçi Hikâyeler (1940-1960) Özellikleri:

*1920'li yıllardan beri önemli eserlerle edebi hayatın içerisinde adından çokça söz ettiren toplumcu gerçekçiler, özellikle roman ve hikâye alanında başarılı ürünle ortaya koymuşlardır.

*1940-1960 arası dönemde de toplumcu gerçekçi tarzda hikâyeler kaleme alınır.

*Toplumcu gerçekçiler, toplumdaki düzensizlik ve çatışmalar ile köy gibi küçük yerleşim yerlerinin sorunları üzerinde yoğunlaşırlar; eserlerini ağa-köylü, öğretmen-imam, halk-yönetici, zengin-fakir, güçlü-güçsüz, aydın-cahil gibi belirgin farklılıklar üzerine kurarlar.

*Toplumcu gerçekçi eserlerde anlatım tekniklerinden daha çok anlatılan şeyler önemli görülmüştür.

*Toplumcu gerçekçi yazarlar genellikle kendi ideolojik söylemlerini eserlerine yansıtmışlardır. Bu dönemde yazılan öykü ve romanların birçoğu belirli görüşleri anlatmak, belirli bir siyasi anlayışı savunmak için bir araç olarak kullanılmıştır.

*Toplumcu gerçekçi anlayışın ortaya çıkmasında özellikle Köy Enstitüsü'nden mezun olan yazarların büyük etkisi vardır. Köyün içinde yaşayan köy kökenli, enstitü mezunu yazarlar, köy insanını yakından tanıdıkları için eserlerinde onların sorunlarını başarıyla anlatmışlardır.

*Toplumcu gerçekçi eserlerde realizm ve natüralizm etkileri vardır.

*Toplumcu gerçekçi yazarlar roman ve hikâyelerinde sade bir dil kullanmış, halk kültüründen yer alan birçok unsura yer vermişler, kahramanlarını bölgesel ağızlarına göre konuşturmuşlardır.

Temsilcileri:

Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Sabahattin Ali, Necati Cumalı, Rıfat Ilgaz, Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Samim Kocagöz, Abbas Sayar, Sadri Ertem, Dursun Akçam, Kemal Bilbaşar, Aziz Nesin, Attila İlhan.

Milli ve Dini Duyarlılıkları Yansıtan Hikâyeler (1940-1960) Özellikleri:

*Milli Edebiyat Akım'ının devamı gibi algılanabilecek bu eserlerde Anadolu, savaş yılları, geleneksel değerler, milli motifler, ahlaki hassasiyetler milli kültür ve tarihi bilinci ön plandadır.

*Geçmişimizdeki kültürel zenginlikler, kahramanlıklar, dini hassasiyetler, İstanbul'un geleneksel sosyal dokusundan kesitler işlenmiştir.

*Milli kaynaklardan, Türk mitolojisinden, destanlardan etkilenerek idealize edilmiş karakterlere yer verilmiştir.

*Maupassant tarzı (olay hikâyesi) yazılmıştır, merak unsuru ön plandadır. .

*Eserlerde sade, yalın, sıcak ve şiirsel bir üslup kullanılmıştır.

*Din duygusunun ön plana çıkarıldığı eserlerde dini yaşama ait unsurlar, iç huzur, İslamiyet'in birey üzerindeki olumlu etkileri anlatılmıştır.

*Hikâyelerde gerçekçi betimlemelere yer verilmiştir.

*Hikâyelerde yazarlar bir ana fikri savunmuş, bu ana fikri kahramanlar üzerinden vermeye çalışmışlardır.

*Hüseyin Nihal Atsız, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Sevinç Çokum millî ve dinî duyarlılıkları yansıtan hikâyeler yazmışlardır.

Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Hikâyeler (1940-1960) Özellikleri:

*Edebiyatımızda 1930'lardan sonra bu tip hikâyeler gelişmeye başlamıştır.

*Kişinin iç dünyasındaki gelgitleri ele alır.

*Yazarlar, olaylardan ve insanlardan hareketle bireyin psikolojisini aktarmaya çalışmışlardır.

*Bireyin iç dünyasını esas alan hikâyelerde bunalım, yabancılaşıma, bireyin toplumla hesaplaşması, yalnızlık, sıkıntı, bilinçaltı, bireysel sorgulamalar, evrenin düzeni gibi konular ele alınır.

*Bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde anlatılan mekânlar, bahsedilen olaylar, dile getirilen zamana dilimi bireyin üzerindeki etkisiyle beraber okuyucuya sunulmuştur.

*Bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde yerine göre daha **sanatsal ve kapalı bir dil** kullanılmış, çağrışımlara yer verilmiştir.

***Psikoloji ve psikiyatriden** faydalanmışlardır.

***Bilinç akışı ve iç konuşma** gibi teknikler kullanmışlardır.

Temsilcileri:

Haldun Taner, Tarık Buğra, Sabahattin Kudret Aksal, Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Semiha Ayverdi, Oktay Akbal, Mustafa Kutlu.

Modernist Hikâyeler

*Modernist eserlerde **toplumdaki değer çatışmaları, bireyin bunalımları, karmaşık ruh hali, yerleşik değerlere isyan, şiire özgü söyleyişlerden** de yararlanarak, **çağrışımlara açık** bir biçimde sembollerle anlatılır.

*Dil ve anlatımda **geleneksel tekniklerin dışında** arayışlara gidilir.

*Modernizmi esas alan metinlerde **alegorik (sembolik)** anlatıma önem verilir.

*Yazarlar insanı çevreleyen toplumsal dünyayı yalın bir biçimde anlatmaktan kaçınırlar.

*Metinler anlaşılabilir bir kurgu, yapı ve dil ile yazılır.

*Diyalog ve hikaye etme yerine **bilinç akışı** kullanılır.

*Modernizmi esas alan hikâyelerde olay olmakla birlikte esas olan, olayın birey üzerindeki etkisini anlatmaktır.

***Psikoloji ve psikiyatrideki gelişmelerden** yararlanılır.

*Modernizmi esas alan eserlerde **yalnızlık, toplumdaki kaçış, geleneksel değerlere başkaldırı gibi konular** işlenir.

*Kişilerin toplum içindeki yer ve değerinden çok **psikolojik özellikleri** öne çıkarılır.

*Modernizmi esas alan eserlerle bireyin iç dünyasını esas alan eserler arasında insan psikolojisine yaklaşım bakımından yakınlıklar vardır.

*Modernizmi esas alan eserler, **varoluşçuluk** akımından etkilenmiştir. Varoluşçuluğa göre, dünyadaki diğer varlıklardan farklı olarak önce var olan sonra ne olduğu belirlenen birey kendi özünü arar, kendisi olmaya çabalar, bu bakımdan birey yaşadığı toplumla da çatışma içindedir.

Temsilcileri:

Yusuf Atılgan, Oğuz Atay, Orhan Pamuk, Sait Faik Abasıyanık, Bilge Karasu, Nezihe Meriç, Vüsat O. Bener, Haldun Taner, Tahsin Yücel, Fıruzan, Adalet Ağaoğlu, Memduh Şevket Esenal, Rasim Özdenören, Selim İleri, Buket Uzuner, Oya Baydar, İhsan Oktay Anar, Leyla Erbil, Latife Tekin

DİL BİLGİSİ

YAZIM KURALLARI

A. BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YERLER

1) Cümle içinde tırnak veya yay ayraç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti (nokta, soru, ünlem vb.) konur.

➤ Atatürk “Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!” diyor.

UYARI: İki çizgi arasındaki açıklama cümleleri büyük harfle başlamaz.

➤ Bir zamanlar -bu zamanlar çok da uzak değildir, bundan on, on iki yıl önce- Türk saltanatının maddi sınırları uçsuz bucaksız denilecek kadar genişti.

2) İki noktadan sonra gelen cümleler büyük harfle başlar.

➤ Menfaat sandalyeye benzer: Başında taşırsan seni küçültür, ayağının altına alırsan yükseltir.

UYARI: İki noktadan sonra cümle ve özel ad niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bunlar büyük harfle başlamaz.

➤ Bu eskiliği siz de çok evde görmüşsünüzdür: duvarlarda çiviler, çivi yerleri, lekeler...

3) Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar.

➤ Kaymakam Erol Bey / Mustafa Efendi / Zeynep Hanım / Mimar Sinan / Genç Osman

UYARI: Akrabalık bildiren kelimeler küçük harfle başlar.

➤ Güzin ablama gittim.

4) Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya unvan sözleri büyük harfle başlar.

➤ Uzak Doğu’dan gelen heyeti Vali dün kabul etti

5) Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar

➤ Boncuk, Fındık, Minnoş, Pamuk

6) Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar.

➤ Alman, Arap, İngiliz, Japon, Rus, Türk; Kazak, Kırgız, Oğuz, Özbek, Tatar; Hacımusalı, Karakeçili

7) Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar.

➤ Türkçe, Almanca, İngilizce, Rusça, Arapça; Oğuzca, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, Tatarca

8) Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar.

➤ Müslüman; Hristiyanlık, Budist; Hanefilik, Katolik

9) Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar.

➤ Tanrı, Allah, İlah, Cebail, Zeus, Osiris, Kibebe vb.

UYARI: “Tanrı, Allah, İlah” sözleri özel ad olarak kullanılmadıklarında küçük harfle başlar.

➤ Eski Yunan tanrıları. / Amerika’da kaçakçılığın allahları vardır.

10) Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar.

➤ Merkür, Neptün, Satürn; Halley vb.

UYARI: Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen terim anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar.

Biz dünyadan ayrı yaşarken dünya epey değişmiş.

11) Düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde doğu ve batı sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır.

➤ **Batı medeniyeti, Doğu mistisizmi vb.**

UYARI: Bu sözler yön bildirdiğinde küçük yazılır.

Bursa'nın doğusu, Ankara'nın batısı vb.

12) Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar.

➤ **Ağrı Dağı / Aral Gölü / Asya Yakası / Çanakkale Boğazı / Ege Denizi / Fırat Nehri / Süveyş Kanalı**

13) Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak kelimeleri büyük harfle başlar.

➤ **Halit Rifat Paşa Mahallesi / Karaköy Meydanı / Gazi Mustafa Kemal Bulvarı/ Nene Hatun Caddesi**

UYARI: Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy, eyalet, vilayet vb. sözler küçük harfle başlar.

➤ **Konya ili / Etimesgut ilçesi / Uzungöl beldesi / Taflan köyü / Arizona eyaleti / İstanbul vilayeti**

14) Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar

➤ **Dolmabahçe Sarayı / Çankaya Köşkü / Horozlu Han / Ankara Kalesi / Galata Köprüsü**

15) Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğunda, yer adının ilk harfi büyük yazılır.

➤ **Hisar'dan, Boğaz'dan, Köşk'e**

16) Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.

➤ **Türkiye Büyük Millet Meclisi / Türk Dil Kurumu / Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi**

17) Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.

➤ **Medeni Kanun /Türk Bayrağı Tüzüğü / Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği**

18) Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik ve makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar.

➤ **Bu yıl ise Meclis, yeni döneme erken başlayacak**

19) Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar.

➤ **Kendi Gök Kubbemiz / Onuncu Yıl Marşı / Sinekli Bakkal / Resmî Gazete / Kaplumbağa Terbiyecisi**

UYARI: Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz.

➤ **Milliyet gazetesi / Türk Dili dergisi / Halı Dokuyan Kızlar tablosu**

UYARI: Kitap, makale, tiyatro eseri, kurum adı vb. özel adlarda yer alan kelimelerin ilk harfleri büyük yazıldığı ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de sözleriyle mi, mi, mu, mü soru eki küçük harfle yazılır.

➤ **Mai ve Siyah / Leyla ile Mecnun / Turfanda mı Turfa mı / Diyorlar ki**

20) Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar.

➤ **Cumhuriyet Bayramı / Ramazan Bayramı / Miraç Kandili / Anneler Günü**

21) Tarihî olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar.

➤ **Cıralı Taş Devri / İlk Çağ / Lale Devri / Millî Edebiyat Dönemi**

22) Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar:

➤ **Türklük / Avrupalılaşmak / Darvinci / Bursalı**

UYARI: Özel ad kendi anlamı dışında yeni bir anlam kazanmışsa büyük harfle başlamaz.

➤ **acem (Türk müziğinde bir perde) hicaz (Türk müziğinde bir makam) allahlık (saf, zararsız kimse)**

donkişotluk (gereği yokken kahramanlık göstermeye kalkışma)

23) Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde sadece özel adlar büyük harfle başlar.

➤ **Antep fıstığı / Frenk gömleği / İngiliz anahtarı/ Maraş dondurması / Van kedisi**

24) Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.

➤ **28 Aralık 1982'de göreve başladı.**

➤ **Anneler Günü bu yıl 13 Mayıs Pazar günü kutlanacak.**

UYARI: Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar.

➤ **Anneler Günü mayısın ikinci pazar günü kutlanıyor.**

SAYILARIN YAZIMI

1) Birden fazla kelimedenden oluşan sayılar ayrı yazılır.

➤ **iki yüz / üç yüz altmış beş / bin iki yüz elli bir**

2) Adları sayılardan oluşan iskambil oyunları bitişik yazılır.

➤ **Altmışaltı / ellibir / yirmibir**

3) Sıra sayıları ekle gösterildiklerinde rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılır, ayrıca nokta konmaz.

➤ **8.'inci değil 8'inci / 2.'nci değil 2'nci**

4) Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir.

➤ **2'şer değil ikişer / 100'er değil yüzer vb.**